

OSLO STATSADVOKATEMBETER

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker
Postboks 2097 Vika
0125 OSLO

<i>Deres referanse</i>	<i>Vår referanse</i>	<i>Dato</i>	<i>Dok.nr.</i>
2017/104	SST0190042 20185/06- 115 22-55/2460	16. august 2019	207

Ludvig Fredrik Fasting Torgersen, f. 01.10.1934 – sluttinnlegg

Det vises til sluttinnlegg av 27. juni 2019 fra advokat Cato Schiøtz og til kommisjonens brev av 15. juli 2019, hvor påtalemyndigheten fikk frist til 20. august 2019 for eventuelle ytterligere merknader.

Påtalemyndigheten ser ingen grunn til å komme med noen omfattende ny uttalelse. Det nye i tilknytning til advokat Schiøtz' sluttinnlegg, er betenkningen fra professor Alf Petter Høgberg. Jeg vil gi enkelte kommentarer til betenkningen. I tillegg vil jeg minne om noen elementer som kommisjonen må ha i erindring ved vurderingen av bevisene i saken.

Kommentarer til professor Høgbergs betenkning

Grunnloven § 98

Professor Høgberg stiller seg kritisk til lovendringen av 11. juni 1993 nr. 80 da ordet "meget" foran "tvilsomt" ble sløffet for saker som er rettskraftig avgjort etter 1. januar 1980. Han reiser spørsmål om en forskjellsbehandling basert på et slikt tidsskille kan være i strid med Grunnlovens krav om at alle er like for loven og at ingen skal utsettes for "usaklig eller uforholdsmessig forskjellsbehandling", jf. Grunnloven § 98. Problemstillingen er utvilsomt interessant. Det kan synes som om lovgiver ved den aktuelle lovendringen anla et statisk perspektiv og ikke så for seg at loven også skulle anvendes i mange år fremover.

På den annen side er det grunn til å peke på at problemstillingen vil være noe teoretisk på grunn av den skjønnsmessige vurderingen som uansett formulering skal foretas. Med bevisbildet i Torgersen-saken, vil det – slik påtalemyndigheten ser det – ikke være avgjørende om man bruker vilkåret "tvilsomt" eller "meget tvilsomt". Etter påtalemyndighetens syn foreligger det ikke i Torgersen-saken "særlige forhold" som gjør at det lavere kriteriet "tvilsomt om dommer er riktig" er oppfylt.

SVA004

Oslo statsadvokatembeter

Post: Postboks 2100 Vika, 0125 OSLO
Tel: 22 98 13 00 Faks:
E-post: post.oslo@statsadvokatene.no

Rettskraftsspørsmålet

Argumentene for og imot at tidligere avslag kan ha rettskraftvirkninger er allerede kjent gjennom påtalemyndighetens uttalelse og synspunkter fremført av advokat Schiøtz. Jeg kan ikke se at betenkningen tilfører dette spørsmålet noe nytt. Det er ikke til å komme fra at kommisjonen er en slags "hybrid" mellom et domstollignende organ og et forvaltningsorgan. Med det som bakgrunn har påtalemyndigheten fremmet det synspunktet som fremgår av vår uttalelse av 22. oktober 2018 på side 8 til 12.

Til professor Høgbergs diskusjon av rettskraftsspørsmålet skal det fra denne side påpekes at han blant rettskildene har unnlatt å kommentere at hans tidligere kollega, professor Ståle Eskeland, var talsmann for det syn som påtalemyndigheten har, jf. henvisningen til boken *Justismord og rettsikkerhet* på side 9 i vår uttalelse av 22. oktober 2018.

Om kommisjonen skulle være av den oppfatning at det ikke eksisterer noen begrensninger i antall begjæringer som har krav på behandling selv om det ikke anføres noe nytt, er det selvfølgelig ikke ensbetydende med at Torgersen-saken skal gjenåpnes. Men uansett ser påtalemyndigheten det som en fordel at problemstillingen drøftes av kommisjonen for å få en avklaring av hva som er gjeldende rett, og muligens også en diskusjon om hvorvidt det er behov for en lovendring.

Drøftelse av saksbehandlingsfeil og lovanvendelsesfeil

I betenkningen omtales påtalemyndighetens gjennomgang av mulige lovanvendelsesfeil og saksbehandlingsfeil begått av kommisjonen, jf. vår uttalelse av 22. oktober 2018 side 13 til 19. Ifølge professor Høgberg er påtalemyndighetens drøftelse på dette punkt "rotete og preget av misforståelser". Påtalemyndighetens drøftelse av om omgjøring av tidligere avslag på grunn av påståtte feil ved lovanvendelsen eller saksbehandlingen var foranlediget av argumentasjon i gjenåpningsbegjæringen, se begjæringens del 5 og del 6. Som påpekt i vår uttalelse til gjenåpningsbegjæringen fremgår det av Rt-2014-336 at kommisjonen har en plikt til å vurdere omgjøring av et vedtak dersom det lider av feil som medfører at det er ugyldig. En gjennomgang av påståtte lovanvendelsesfeil og saksbehandlingsfeil var det da naturlig å foreta. Betenkningens karakteristikk av påtalemyndighetens drøftelse fremstår derfor som noe underlig, selv om argumentene sikkert kunne ha vært presentert på en noe annen måte.

Avsluttende bemerkninger om bevisbildet i saken

I sluttinnlegget av 27. juni 2019 er det for de mest sentrale bevistemaene tatt inn illustrasjoner med en akse hvor graden av sannsynlighet for et bestemt faktum, slik motparten ser det, er angitt. Illustrasjonene er i seg selv et effektivt pedagogisk virkemiddel, men det gjør naturligvis ikke bevisvurderingen noe riktigere.

Det vil nesten alltid være slik at det hefter en viss grad av tvil ved riktigheten av ethvert bevis. Særlig kan en slik tvil gjøre seg gjeldende hvis det er sakkyndige som har ulike syn på verdien av tekniske bevis. I Torgersen-saken er eksempelvis verdien tannbittbeviset isolert sett noe svekket i forhold til hvordan det formentlig ble vektlagt i 1958. Men det er grunn til kort å minne om uttalelsen i Rt-2005-1353 (gjengitt på side 24 i uttalelsen av 22. oktober

2018): *Det kreves ikke at hvert enkelt moment skal være bevist utover enhver rimelig tvil, så lenge det etter en samlet vurdering av momentene ikke er rimelig tvil om konklusjonen.*

Det er grunn til å minne om at også de bevisene som sier noe om Torgersens troverdighet, eller rettere sagt mangel på sådan, inngår i den samlede bevisvurderingen. Jeg tillater meg derfor å vise til påtalemyndighetens uttalelse av 22. oktober 2018 side 54 til 58.

Som et ikke uvesentlig moment ved enhver bevisvurdering kommer det som gjerne omtales som "den sunne fornuft". I den sammenheng er det grunn til å peke på at det i bevisene i Torgersen-saken er så vidt mange omstendigheter eller tilfældigheter som taler i Torgersens disfavør at det er helt usannsynlig om de skulle forekomme i et slikt antall dersom han var uskyldig. Hele 16 slike omstendigheter/tilfældigheter er omtalt i Michael Grundt Spangs bok om Torgersen-saken, se side 98, og søkt imøtegått i gjenåpningsbegjæringens Bilagsbind B side 107 til 113.

For enkel referanse gjengir jeg her fra side 15 i påtalemyndighetens uttalelse av 17. desember 2009 en noe kortere liste over tilfældigheter, som også ble kommentert i nevnte bilagsbind:

Sagt på en annen måte kan vurdering av bevis også være en vurdering av sannsynlighet for tilfældighet.

- den "tilfældighet" at Torgersens dress kun inneholder 5 ualminnelige korte barnåler som er like de barnålene som er funnet på åstedet, sammenholdt med at den drepte er tildekket med et juletre med ualminnelige korte nåler
- den "tilfældighet" at det på Torgersens sko, bukselomme og fyrstikkeske (liket var forsøkt påtent) blir funnet avføring som er lik den som er funnet på åstedet, sammenholdt med at han er pågrepet på vei ut fra det området drapet er begått og det er snakk om et kvelningsdrap hvor urin og avføring er gått på offeret
- den "tilfældighet" at Torgersen har et tannbitt som ikke utelukker ham som biter i avdødes bryst
- den "tilfældighet" at flere vitner som kjenner ham plasserer ham i byen slik at han nærmest på minuttet måtte ha påtruffet den drepte
- den "tilfældighet" at han blir plukket ut av flere vitner som en som ligner på den personen de observerte den drepte sammen med ved beskrivelser som "jævla lik" og "ikke to som kan være så like".
- den "tilfældighet" at han blir observert i sentrum av en som kjente ham (nabo), på et tidspunkt han selv hevder å være hjemme på Lille Tøyen med "Gerd",
- den "tilfældighet" at vitnet Ørnulf Bergersen, som har sonet sammen med Torgersen, observerer ham i Skippergata, gata der drapet er begått, rett før han blir pågrepet, samtidig som Torgersen nekter for å ha vært i Skippergata

Også forekomsten av slike tilfældigheter må inngå i den samlede vurderingen av om det foreligger "særlige forhold" som gjør det (meget) "tvilsomt" om dommen som ble avsagt i 1958, er riktig.

Helt avslutningsvis skal det knyttes en kort kommentar til det som i motpartens sluttinnlegg sies om professor Andenæs. Det heter der at Andenæs "radikalt hadde skiftet oppfatning".

Dette er en tolkning fra motpartens side, og for så vidt tilsynelatende også fra Aftenpostens side, jf. avisartikkelens overskrift "Jusprofessor endret mening". Slik påtalemyndigheten ser det nå, uttrykte Andenæs aldri – verken i sitatet i forordet til Spangs bok eller i det påberopte intervjuet med Aftenposten i 1999, inntatt i Bilagsbind G – noe syn på riktigheten av dommen. Uansett ville vel professor Andenæs' eventuelle syn på dommen være uten betydning for kommisjonens vurderinger.

Med dette avsluttes saksforberedelsen fra påtalemyndighetens side i kommisjonens sak 2017/104. Jeg benytter anledningen til å takke motparten for et godt samarbeid og ønsker kommisjonens medlemmer og sekretariat lykke til med det omfattende arbeidet de står overfor.

Stein Vale
statsadvokat

Dette brevet sendes både per e-post og vanlig post.
Kopi er sendt per e-post og vanlig post til advokat Cato Schiøtz.